

Ewa Pytasz, Antoni Gazda

Uniwersytet Śląski w Katowicach (1982-1983)

Biuletyn Polonistyczny 27/1 (91), 160-169

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRONIKA KRAJOWA

Z ŻYCIA NAUKOWEGO INSTYTUTÓW FILOLOGII POLSKIEJ UNIwersytetÓw I WSP

UNIwersytet ŚLĄSKI W KATOWICACH
/1982-1983/

Zapowiedzi wydawnicze Uniwersytetu Śląskiego

- Prace historycznoliterackie. T. 20: O literaturze i teatrze. Red. I. Opacki, E. Udalska. "Prace Naukowe UŚl.". Skład tomu: E. Kwiecień; "Kupiec" Plauta w Teatrze Nowym w Zabrze; D. Lubina: Na tropach sarmatyizmu Aleksandra Fredry ("Gwałtu, co się dzieje", "Pan Jowialski", "Zemsta"); G. Woźnica: Macieja Prusa widzenie "Dziadów". O podstawowych elementach struktury spektaklu; E. Wąchocka: Józefa Czechowicza "Teatr wyobraźni"; K. Kardyni-Pelikanowa: "W czarnej krainie węgla" (obraz Śląska w twórczości Andrzeja Niemojewskiego i Petra Bezruča); J. Illg: Motyw Głupca w poezji Oldřicha Mikulaška; M. Cieński: Dlaczego klasycyzm?

- Studia o Berencie. Red. J. Paszek. "Prace Naukowe UŚl." skład tomu: M. Zaczyński: "Niemoc serdeczna". O człowieku w "Próchnie" Berenta; K. Kłosiński: Przestrzeń w "Oziminie"; M. Popiel: Epitafium Młodej Polski. O "Żywych kamieniach" Berenta; J. Zieliński: Berent - Mueller - Berent; J. Paszek:

Objętość i pojemność tekstów Berenta i Zeromskiego; J. Ficowska: Arcydzieła średniowiecza w "Żywych kamieniach"; B. Koc: Wyniki wstępnych kwerend; E. Pleszkun-Olejniczak: Związki Berenta z Łodzią.

- Prace historycznoliterackie. T. 21: O literaturze romantycznej. Red. I. Opacki. "Prace Naukowe UŚl.". Zawartość tomu: M. Piechota: Słowacki wobec epopei; M. Piechota: "Stary i ślepy harfiarz z wyspy Scio". Jeszcze o Homerze w twórczości Juliusza Słowackiego; A. Kurska: Krasiński układa arcydzieło; L. Świrad: Słowacki i grzech pierworodny; E. Kosowska: Norwidowska interpretacja dziejów Kleopatry i Cezara; B. Zeler: Liryka Włodzimierza Wolskiego. Rekonesans; J. Piotrowiak: W kuźni czynu i słowa. Antynomie neoromantycznej poezji rewolucyjnej.

- Informacja naukowa a dydaktyka. Red. A. Jarosz. "Prace Naukowe UŚl.". Zawartość tomu: W. Pindłowa: Przygotowanie studentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej do udziału w procesie kształcenia użytkowników informacji w bibliotekach szkół wyższych; J. Stępniaak: Przygotowanie studentów Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UW do tworzenia i wykorzystywania baz danych; Z. Żmigrodzki: Aktualne problemy działalności informacyjnej bibliotek szkół wyższych a zadania dydaktyki akademickiej; A. Szewc: Miejsce i rola przedmiotów prawniczych w kształceniu studentów informacji naukowo-technicznej i bibliotekoznawstwa; D. Gurzyńska: Uwagi dotyczące zajęć z informacji naukowej, przeprowadzonych w zakładach inte i Ośrodkach informacji w bibliotekach; H. Dubowik: Wykorzystanie prac magisterskich studentów bibliotekoznawstwa z zakresu bibliografii w ośrodkach informacji; W. Goriszowski: Informacja naukowa w systemie dydaktycznym szkoły; M. Piegza: Uczniowie szkoły podsta-

wowej jako przyszli użytkownicy informacji naukowej.

- Studia skamandryckie i inne. Red. I. Opacki, T. Stępień. "Prace Naukowe UŚl.". Zawartość tomu: A. Węgrzyniakowa: Satyra polityczna Tuwima; M. Pytasz: Pozorny pat. (Kwestia żydowska w "Kronikach tygodniowych" A. Słonimskiego); J. Piotrowiak: Wokół prób aktualizacji "skamandryckiego" modelu porozumienia z odbiorcą w ppeżji społecznego radykalizmu - przymierza i kontrowersje; T. Stępień: Zabawa i polityka w dwudziestoleciu międzywojennym - rekonesans; M. Cudakowa: Forma i światopogląd. O ideologicznych aspektach dramatu Andrzeja Trzebińskiego "Aby podnieść różę"; U. Kowalska: Zarys problematyki awansu społecznego na przykładzie wybranych utworów literackich; J. Olejniczak: Problematyka marksistowska w "Dzienniku" Witolda Gombrowicza, czyli jedenasty esej przy Gombrowiczu.

Opracowała

mgr Ewa Pytasz

INFORMACJA NAUKOWA WŚRÓD INNYCH DYSCYPLIN NAUKOWYCH

Konferencja naukowa na ten temat odbyła się w dniach 8-10 listopada 1982 r. w Jaszowcu k/Ustronia Śląskiego w ramach programu tzw. Szkoły Bibliotekoznawców, realizowanego od szeregu lat przez różne ośrodki bibliotekoznawcze w Polsce. Konferencję zorganizował Zakład Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Instytutu Literatury i Kultury Polskiej UŚl.

Obrady otworzył dyrektor Instytutu prof. I. O p a c k i (UŚl.), który m.in. scharakteryzował prowadzoną pod kierunkiem

doc. dra A. Jarosza dotychczasową działalność naukową Zakładu Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej oraz omówił miejsce rozpoczynającej się konferencji wśród całokształtu problemów podejmowanych przez Zakład.

Intencją organizatorów było ujawnienie występujących współcześnie podobieństw i różnic w ujmowaniu informacji naukowej jako dyscypliny nauki oraz zainspirowanie współpracy interdyscyplinarnej w rozwiązywaniu problemów metodologicznych tak informacji naukowej, jak i innych dyscyplin. Świadomość punktów dyskusyjnych ma tu bowiem określone znaczenie: z jednej strony pomaga ukierunkować poczynania badawcze i budować swoistość dyscypliny, a z drugiej zobowiązuje do poszukiwania takiej perspektywy teoretycznej dla interpretacji wyników badań, która mogłaby pełnić rolę interdyscyplinarnej płaszczyzny komunikacyjnej.

Obok utylitarnych postulatów kierowanych pod adresem informacji naukowej przez poszczególne dyscypliny nauki oraz dziedziny praktyki społecznej (żądanie, aby do swoich zadań badawczych włączała ona zagadnienia obsługi informacyjnej tych dyscyplin i tych dziedzin) pojawia się również potrzeba refleksji naukoznawczej poszukującej reguł wyodrębniania przedmiotu badań informacji naukowej, doboru jej metod badawczych i określenia celu badań. Propozycje w tym zakresie są szczególnie liczne i pojawiły się również w treści wygłaszanych referatów.

Prof. M. D e m b o w s k a (Warszawa) w nadesłanym referacie pt. "Informacja naukowa jako dyscyplina naukowa" stwierdziła, że istnieją różne orientacje tej nauki, m.in. orientacja cybernetyczna, prakseologiczna, naukoznawcza, systemowa, psychologiczno-socjologiczna. Obecnie zdaje się przeważać ujęcie psychologiczno-socjologiczne. Naukę o informacji można zaliczyć

do tzw. dziedzin inter- lub supradyscyplinarnych, zmierzających do integracji różnokierunkowych badań odnoszących się do określonych zjawisk i problemów interesujących wiele dyscyplin. Można w niej przeto znaleźć elementy nauk humanistycznych, fizycznych, biologicznych i społecznych. Dla zilustrowania tej opinii autorka przybliżyła uczestnikom konferencji podstawowe tezy prac amerykańskich, radzieckich i brytyjskich. Zaproponowała przyjęcie terminu "informatologia" jako nazwy nauki o informacji i podkreśliła, że w ostatnich latach centralnym punktem zainteresowania przedstawicieli tej dyscypliny staje się użytkownik: jego postawy, zwyczaje i potrzeby informacyjne. Problem ścisłego i jednoznacznego wyznaczenia paradygmatu tej dyscypliny, zdaniem autorki, nie jest w pełni rozwiązywalny wobec nieustannego napływu nowych ujęć, natomiast niezbędna jest konstatacja, że nauka o informacji powiązana jest z wieloma dyscyplinami, stosując wiele metod badawczych tak ogólnonaukowych, jak zapożyczonych z nauk szczegółowych.

Dr J. B u j a k (WSP Kraków) w referacie pt. "Komunikacja - informacja - informacja prasowa - informacja naukowa. Rozważania terminologiczne" zwrócił uwagę na fakt, że nazwy pojęć bywają rozumiane wieloznacznie, dlatego eliminować należy przypadki przenikania stylu potocznego do języka nauki, dbając szczególnie o poprawność definicji terminów. Podkreślił konieczność wnikliwej analizy definicji stosowanych w nauce, szerszego dociekania etymologii znaczeń oraz wielostronnej krytyki sformułowań naukowych. Zwrócił m.in. uwagę na pochopne lansowanie w polskim języku naukowym terminologii obcojęzycznej - spolszczonej lub w dosłownym tłumaczeniu.

Dr Z. Ż m i g r o d z k i (UŚl.) zajął się "Znaczeniem etyki zawodowej w kształtowaniu się pojęcia informacji naukowej

jako odrębnej dyscypliny". Wskazał na rolę etyki zawodowej w kształtowaniu się poczucia odrębności zawodu dokumentalisty i bibliotekarza specjalnego. Skodyfikowanie zasad deontologii informacji naukowej powinno się przyczynić do konsolidacji grupy zawodowej i przyspieszyć uznanie znaczenia jej prac. Wśród powinności etycznych w służbie informacji wchodzi w grę m.in.: obiektywizm w gromadzeniu, przetwarzaniu i udostępnianiu informacji, ciągle uzupełnianie kwalifikacji fachowych oraz otwarta postawa w stosunku do użytkownika.

O "Wybranych problemach dydaktyki informacji naukowej" mówiła mgr H. K u n a (WSP Kraków). Poruszyła zagadnienie kształcenia użytkowników informacji przez szkolnictwo zawodowe. Przedstawiła też własne badania nad stanem dydaktyki informacji w szkołach zawodowych Krakowa, ukazując tym samym kolejny kierunek badań naukowych w tej dziedzinie.

Mgr M. G ó r n y (UAM) zaprezentował "Uwagi o charakterze związków między informacją naukową a pokrewnymi dziedzinami wiedzy". Rozwazał on kolejno: związki informacji naukowej z informologią, naukoznawstwem i bibliotekoznawstwem. Informologia stanowi, zdaniem autora, metateorię, w ramach której może być badana teoria informacji naukowej obok takich teorii, jak np. matematyczna teoria łączności Shannona. Wskazał na współzależność informacji naukowej i naukoznawstwa, przy czym informację naukową scharakteryzował jako dyscyplinę różniącą się od naukoznawstwa poziomem szczegółowości badań. Bibliotekoznawstwo autor skłonny jest traktować jako część składową informacji naukowej.

Dr W. P i n d l o w a (UJ) w wystąpieniu pt. "Informacja naukowa a pedagogika" stwierdziła m.in., że obie dyscypliny mają charakter społeczny i interdyscyplinarny. Do wspólnych elementów

elementów przedmiotu dyscyplin zaliczyła autorka przekaz informacji, czytelność tekstu oraz zapamiętywanie informacji. Następnie przedstawiła związki obydwu nauk w świetle literatury naukowej i badań własnych

Dr B. S o r d y l o w a (Biblioteka P^{AN}, Warszawa) przedstawiła referat pt. "Teoretyczne i praktyczne problemy źródeł informacji naukowej". Wskazała, że zagadnieniem źródeł informacji naukowej zainteresowane są - obok nauki o informacji naukowej - również takie dyscypliny, jak naukoznawstwo, bibliotekoznawstwo, nauka o książce i archiwistyka. Autorka omówiła najczęściej spotykane definicje źródeł informacji naukowej oraz typologię tych źródeł z zastosowaniem różnych kryteriów podziału.

Dr D. K o n i e c z n a (WSP Olsztyn) omówiła "Formalne i nieformalne procesy systemu komunikacji naukowej". Określiła powiązania między komunikacją naukową a informacją naukową. Opierając się na literaturze amerykańskiej, angielskiej i radzieckiej oraz na własnych badaniach, wysunęła postulat wykorzystywania i doskonalenia formy komunikowania naukowego, jaką są kontakty nieformalne uczonych, a pod adresem informacji naukowej postulat uczynienia z tego zagadnienia przedmiotu stosownych badań.

Dr K. B e r n a t o w i c z (IINTE, Warszawa) podzielił się spostrzeżeniami na temat relacji "Socjologia a informacja naukowa". Metodologiczny aparat socjologii jest chętnie i szeroko, chociaż jednostronnie, wykorzystywany w badaniach prowadzonych z pozycji informacji naukowej. Jednakże badacze posługują się metodami socjologii nieumiejętnie, popełniając nieraz niewybaczalne błędy, głównie takie, jak błąd w doborze próby i niewystandaryzowanie kwestionariusza do badań teoretycznych.

Prelegent sugerował, aby w informacji naukowej zwiększyć repertuar metod i technik o takie, jak: studium przypadku, badania panelowe, eksperyment, techniki socjograficzne, badania dokumentów osobistych, analiza treści dokumentów urzędowych.

Mgr D. P i e t r u c h (UŚl.) w referacie pt. "Informacja naukowa i prawo w aspekcie informatyki prawniczej" omówiła zadania informacji naukowej i prawa w modelowaniu działalności informacyjnej na rzecz prawa, poświęcając więcej miejsca informatyce prawniczej jako jednemu z wycinków tej działalności oraz przedstawiła stan obecny i perspektywy informatyki prawniczej.

Mgr M. K o w a l e c (UJ) podjęła zagadnienie "Relacji cybernetyki i nauki o informacji naukowej w zakresie genezy i przedmiotu badań". Z przeprowadzonego porównania wynika, że przedmiot badań cybernetyki jest znacznym rozszerzeniem przedmiotu badań informacji naukowej. W cybernetyce informacja jest odbiciem wszelkich zasilení układu, natomiast w informacji naukowej - odbiciem zasilení odkrywanych w procesie poznania. Obydwie omawiane dyscypliny wiążą się genetycznie z gwałtownym rozwojem wiedzy, jednak cybernetyka jest rodzajem metanauki, podczas gdy informacja naukowa służy praktyce dokumentowania i rozpowszechniania wyników badań naukowych.

Mgr W. W a r y s z a k (UMCS) zajął się tematem "Statystyka w informacji naukowej". Jego zdaniem, możliwości stosowania metod statystycznych w informacji naukowej mogą być szerokie, pod warunkiem, że zmianie ulegnie stan sprawozdawczości w bibliotekach, ośrodkach informacji oraz w innych sferach życia społecznego, którymi zajmuje się informacja naukowa. Autor postulował wprowadzenie do dydaktyki bibliotekoznawstwa i informacji naukowej zajęć ze statystyki.

Dr M. G o ł ę b i o w s k i (UMK) wygłosił referat pt. "Archiwistyka jako dyscyplina informacyjna". Scharakteryzował archiwistykę, koncentrując uwagę na jej aspekcie informacyjnym. Omówił odmienną genezę oraz sposób organizacji formalnej i rzeczowej zasobów archiwalnych, wyróżniając je spośród innych zbiorów informacji.

Prof. K. M i g o ń (UWr.) skupił uwagę na dziejach informacji naukowej. W wystąpieniu pt. "W sprawie badań nad dziejami informacji naukowej" scharakteryzował trzy nurty tych badań, widoczne w historycznych dziedzinach naukoznawstwa, w historii książki oraz w historii czasopiśmiennictwa naukowego. W obrębie historycznego naukoznawstwa badane są takie zagadnienia, jak: uczony jako odbiorca informacji naukowej i twórca nowej wiedzy, uczony jako czytelnik i jego warsztat pracy, dzieje piśmiennictwa naukowego, informacyjne aspekty instytucji nauki, odbiorca nauki.

Historia książki dokonała wyodrębnienia kategorii książki naukowej i podjęła badania nad jej dziejami i funkcjami. W historii czasopiśmiennictwa naukowego zarysowują się m.in. takie kierunki badań, jak: czasopismo ośrodkiem dokumentacji naukowej, treści czasopism naukowych i ich funkcje, dzieje różnych typów czasopism naukowych i inne. Nadto, niektóre problemy dziejów informacji naukowej łączą się z historią techniki, historią poczty i łączności, historią kultury, a także z niektórymi badaniami nad świadomością społeczną.

"Informacja naukowa a historia czasopiśmiennictwa naukowego" to temat referatu mgr M. K o r c z y ń s k i e j (UWr.). Autorka omówiła relację obydwu dyscyplin z punktu widzenia ich stosunku do wspólnego przedmiotu badań, jakim są czasopisma naukowe. Historia czasopiśmiennictwa naukowego zajmuje się

funkcjami czasopism naukowych w historycznym procesie rozwoju nauki, natomiast informacja naukowa rozpatruje funkcje czasopism naukowych jako źródeł informacji pierwotnej i pochodnej, tworzących podstawową strukturę komunikacji między ludźmi nauki. Zauważyła również, że funkcje czasopism naukowych w działalności informacyjnej na rzecz nauki mogą być badane także z pozycji edytorstwa, czytelnictwa, bibliografii, bibliotekoznawstwa, historii kultury, historii nauki, socjologii.

W dyskusji obok referentów uczestniczyli m.in.: J. Bańkowski, W. Bieńkowski, Z. Binerowski, J. Czerni, E. Domański, M. Kocięcka, M. Kocójowa, J. Ratajewski, B. Świdorski, M. Kunicki.

Przedstawione w ciągu trzech dni konferencji referaty i wypowiedzi dyskutantów ujawniły potrzebę pracy nad terminologią dyscypliny zarówno tą, która odnosi się do przedmiotu badań, jak i tą, która opisuje warsztat metodologiczny dyscypliny.

Efektem konferencji jest swoisty kwestionariusz problemów badawczych, ukazujący z jednej strony przedmiotowe i metodologiczne "wnętrze" dyscypliny, a z drugiej - jej powiązania z innymi dziedzinami nauki.

W dyskusji podkreślono celowość dalszych prac nad określeniem owych powiązań, tym bardziej, iż nie można w toku jednego spotkania wnikać w istotę wszystkich związków (przedmiotowych, metodologicznych i terminologicznych) informacji naukowej z innymi dyscyplinami. Konferencję w Jaszowcu należy traktować jako wprowadzenie do wspomnianych prac.

Mgr Antoni Gazda